Tilintarkastusneuvos Matti Mattila

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta

Lausuntopyyntönne 30.3.2017 HE 2/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laajakaistarakentamisen tukea haja-asutusalueilla koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Laajakaistatukilain muuttamista koskeva Valtiontalouden tarkastusviraston lausunto (369/31/2016)

Pyydettynä lausuntonaan eduskunnalle annetun laajakaistarakentamisen tukea haja-asutusalueilla koskevan lainsäädännön muuttamista koskevan hallituksen esityksen (2/2017) käsittelyä varten Valtiontalouden tarkastusvirasto esittää seuraavaa.

Lausunnossaan liikenne- ja viestintäministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi laajakaistarakentamisen tuesta haja-asutusalueilla annetun lain (1186/2009) muuttamisesta Valtiontalouden tarkastusvirasto kiinnitti liikenne- ja viestintäministeriön huomiota seuraaviin asioihin.

Valtion talousarviossa laajakaistahankkeisiin osoitetun jäljellä olevan valtuuden ja määrärahan käyttötarvetta tulisi tarkastella laajemmin vasten huippunopean laajakaistan rakentamisen ja julkisen ja markkinaehtoisen rakentamisen ja rahoituksen kokonaistilannetta. Kokonaistilanne muuttui jo silloin, kun laajakaistan toimeenpano-ohjelman julkistamisen (1.6.2016) yhteydessä FiCom ry jäsenyrityksineen sitoutui investoimaan kiinteään laajakaistaan miljardi euroa seuraavan 8 - 10 vuoden aikana. Tällöin ilmaistiin pyrkimykseksi edistää laajakaistan tarjontaa ja kysyntää ensisijaisesti markkinaehtoisesti ja teknologianeutraalisti.

Lakimuutosesitystä on perusteltua täydentää tarkemmilla tiedoilla taloudellisista vaikutuksista, joiden odotetaan aiheutuvan luovuttaessa ns. kahden kilometrin säännöstä. Merkittävin muutos ns. kahden kilometrin säännöstä luovuttaessa syntyy huippunopean laajakaistaverkon rakentamisen kokonaiskustannusten jakautumisessa tilaajaliittymän hankkijan eduksi verkon omistajan ja verkon käyttöoikeuden myyjän kustannuksella. Laajakaistan rakentamisen kokonaiskustannukset eivät välttämättä muutu, mutta ne on pystyttävä kattamaan niin, että toiminnan jatkuvuus ei vaarannu. Tämä on mahdollista vain, jos laajakaistaverkon käyttöoikeuden tarjonta on liiketaloudellisesti kannattavaa - kuten liikenne- ja viestintäministeriön on linjannut. Valtakunnalliseen Laajakaista kaikille - hankkeessa kysyntälähtöisyys on ollut Euroopan unionin hyväksymän valtiontukipäätöksen lähtökohtana.

Tarkastusvirasto viittaa laajakaistatukea saaneiden toimijoiden taloudellisesta tilanteesta Viestintäviraston laatimaan selvitykseen (Dnro 1139/942/2016; 24.11.2016). Siinä todetaan mm. että rahoituskulut ovat muodostuneet usealle yhtiölle valtiontukisäännöistä johtuen ennakoitua korkeammiksi ja kunnan osallistuminen merkittävällä osuudella rahoitukseen on ollut monen investoinnin toteutumisen edellytys. Selvityksen mukaan huolestuttavassa taloustilanteessa olevia yhtiöitä on muutamia ja näillä rahoitustilanne edellyttää välittömiä toimenpiteitä.

Tarkastusvirasto on pitänyt tarpeellisena varmistaa, että lakiesitysluonnoksen sisältö, muutoksen merkittävyys ja muutoksen vaikutukset ovat tulleet riittävästi Euroopan komission tietoon ja että Euroopan komissio on virallisesti hyväksynyt valtiontukiehtojen muutoksen. Pyrkimys valtiontuen minimointiin kirjattiin tavoitteeksi hallitus esitykseen eduskunnalle laeiksi laajakaistarakentamisen tuesta

haja-asutusalueilla sekä maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista annetun lain muuttamisesta (176/2009 vp). Työ- ja elinkeinoministeriö on lausunnossaan (TEM/2249/03.01.08/2016; 22.12.2016) kiinnittänyt huomiota siihen, että luonnoksessa hallituksen esitykseksi laajakaistatukilain muutokseksi komission kannanotto koski vain sitä, ovatko laajakaistatukilain muutokset luonteeltaan niin vähäisiä tai teknisiä, että ne voidaan toteuttaa ilman komission virallista päätöstä tuen sisämarkkinoille soveltuvuudesta. Tarkastusvirasto kiinnittää huomiota siihen, että muutosta voidaan pitää vähäistä merkittävämpänä sekä muutoksen sisällön että lain taannehtivan toimeenpanon takia. Näkemyksen kanssa ainakin jossakin määrin samansuuntaisina voidaan pitää näkemyksiä ja esille tuotuja asioita eräissä lausunnoissa, joita liikenne- ja viestintäministeriö pyysi 21.11.2016 (LVM/1877/03/2016) hallituksen esitysluonnokseen laajakaistatukilain muuttamisesta[1].

[1] Mm. lausunnot seuraavilta: TeliaSonera Finland Oyj:n lausunto (30.12.2016); Elisa Oyj (29.12.2016); FiCom (30.12.2016); Suomen Erillisverkot (28.12.2016); Kilpailu- ja kuluttajavirasto (23.12.2016); Etelä-Savon kauppakamari (19.12.2016)